

GUSTAVSBERGS PORSLINSFABRIKS BYGGNADER

En fotoutställning i Tornhuset Delselius Café

1 maj - 31 juli 2023

Fotograf är keramiker Bengt Berglund

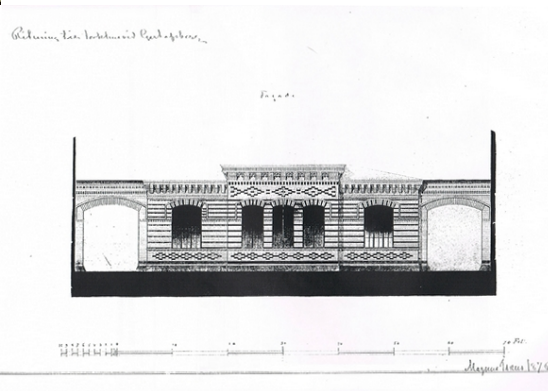
i samarbete med Gustavsbergs Porslinsmuseums Vänner
och med arrangörsbidrag från Värmdö Kommun

Kortfattad beskrivning av byggnader som visas på fotoutställningen

Porslinsmuseums fasad

Sidoportarna var ursprungligen inkörsportar till fabriksområdet.
Påbyggnaden har kraftfullare mönstermurning över fönstren,
markhöjning skymmer den nedre mönstermurning.

Magnus Isaeus ritning 1876

PORSLINSMUSEUM TORKHUSET 1876

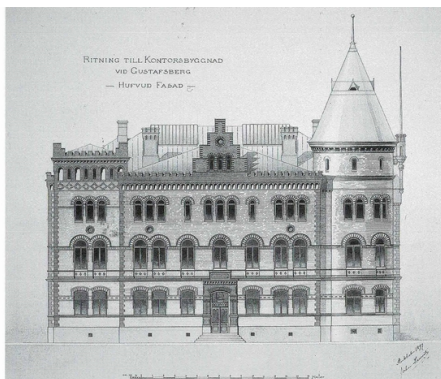
Arkitekt Magnus Isaeus.

Huset har balkar och pelare av järn
vilket ger en öppen planlösning för
torkning av rågods.

Fasaden rikt dekorerad med mönster
murningar

Påbyggt med en våning 1904 utförd
av murare Emil Steen.

Magnus Isaeus har ritat flera hus i
Gustavsberg,
Höjden, kapell och skola på Ekedal,
Packhusen,
Grindstugatan, Wärmdögatan,
Franska byggena

Johan Laurentz ritning till Huvudkontorets sjöfasad. Utformningen anspelar på medeltida borgarkitektur. Tornbyggnader var vanliga i 1890-talets monumentalarkitektur - tornen hade sedan gammalt varit en maktssymbol. Fasaden blev i verkligheten kortare.

Arkitekt Johan Laurentz ritning.

Ritningen visar en längre fasad, endast halva mittpartiet byggdes.

TORNHUSET

Arkitekt Johan Laurentz.

Huvudkontoret 1898.

På första våningen fanns vänthall för
resenärer som skulle med ångbåtar
till Stockholm, nu är det Café.

Fabrikens rederi hade 7
passagerarbåtar och flera fraktbåtar.
Tull-, post- och telegramkontor fram
till 1967.

Medeltida borgarkitektur.

Laurentz har ritat flera hus på
Strandvägen och på Norrmalmstorg.

*Arkitekt Johan Laurentz
Norrmalmstorg Stockholm*

Skulptur i svart granit i parken mellan Tornhuset och Gula Byggningen, föreställande Wilhelm Odelberg (1844-1924) som var brukspatron på Gustavsberg 1869-1924. Skulptör Carl Milles 1930.

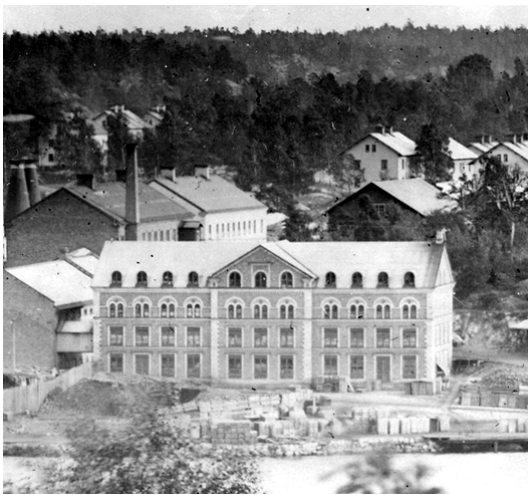

GAMLA KONTORET GULA BYGGNINGEN

Timmerbyggnad som har fasadputsats.

Flyttad till Gustavsberg 1826 från Vänge i Uppland tillsammans med utensilier och verkmästare Rohde. Då startade porslinsfabriken.

Byggnaden hade en kyrksal, som användes innan kyrkan byggdes och har använts som Porslinsmuseum 1950-1967 och Konsthall fram till 2021.

Packhuset, nybyggt 1887, långsida
Hela fasaden mot kajen som inte kan ses idag

Sturebadet Stockholm 1884

PACKHUSEN **1887**

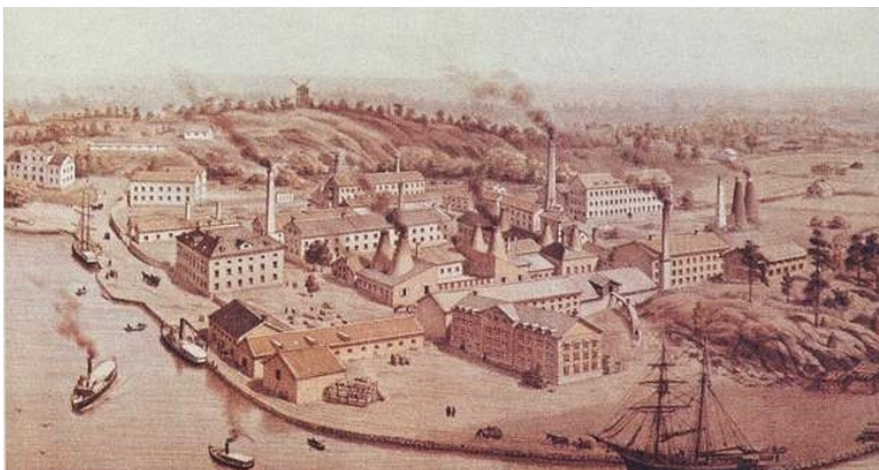
Vänder sig med långsidan mot kajen. Byggt före Tornhuset. I det framträdande läget gavs fasad och gavlar påkostad utsmyckning, viktig syn från Farstavikens inlopp.

Ett snarlikt packhus strax bakom har samma påkostade gavel, byggt 1897. Bakom fasaden en pelarbalk-konstruktion av järn för att erhålla en öppen planlösning. Magnus Isaeus är troligen arkitekten. Han ritade Sturebadet 1884 med snarlika fönster.

Foto från sekelskiftets första år. Posthuset är nytt, det byggdes 1898 och kyrkan har ännu inte kommit på plats.

Packhusgavlarna och Tornhuset från Farstavikens inlopp 1898

Översiktssbild av fabriken 1879
Utförd när Wilhelm Odelberg varit brukspatron på fabriken i 10 år. Packhuset är inritat som byggdes först 1887

På översiktsskildern utförd 1879, 9 år innan Packhuset byggdes är huset noggrant inritat, troligen av Magnus Isaeus

Återstoden av Verkstadshuset från 1916 och intill Panncentralen

VERKSTADSHUSET 1916

som idag kallas
HÄNKELHUSET

Det ståtliga nya verkstadshuset
från 1883 som låg intill är rivet.

Man rev två tredjedelar av huset på
1940-talet när
Hushållsporslinsfabriken byggdes
och murade en ny gavel mot
Chamottevägen
Med fler och mindre fönster och med
återanvänt tegel.

Det som kallas "Gamla
Verkstadshuset" från 1852
är i dag Blå Blom hotell
halva det huset revs också

Det ståtliga Nya verkstadshuset från 1883. I förgrunden fabriken flintugnar. Nya verkstadshuset förlorade ungefär två tredjedelar av sin längd på 1940-talet och återfinns idag bakom Hushållsporslinsfabrikens slamhöghus bredvid ett annat verkstadshus från 1916. Foto 1890-tal.

Nya Verkstadshuset

Färdigt 1883, förlorade ungefär två tredjedelar av sin längd på 1940-talet
när HPF byggdes, nu är huset helt rivet.
Flintugnarna i förgrunden revs 1967.

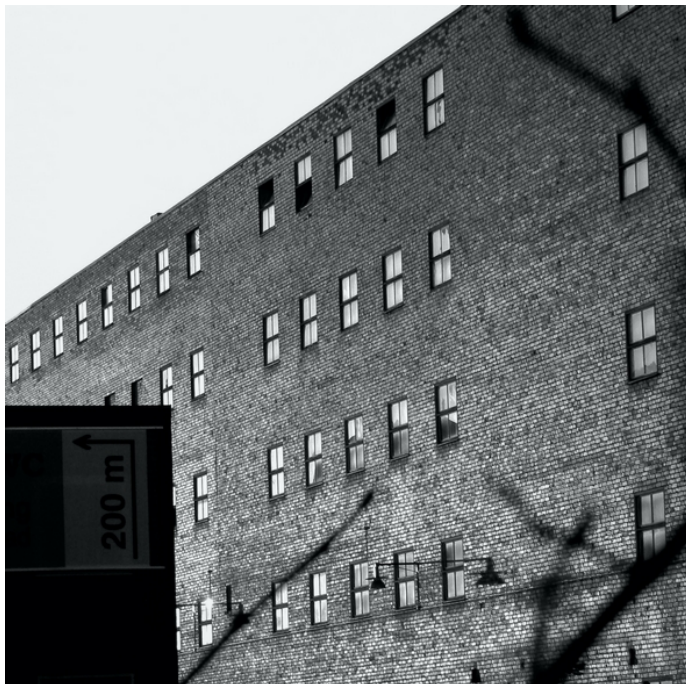

Den nymurade gaveln mot Chamottevägen

PANNCENTRALEN

Här fanns en koleldad gasgenerator för gas till de 106 meter långa tunnelugnarna i HPF. Utanför var kolupplaget.

HUSHÅLLSPORSLINS-FABRIKEN, HPF HÖGHUS SLAMHUS/ CHAMOTTEHUSET 1940 - 1948

Arkitekt Olof Thunström.
För att få plats revs delar av gamla och nya verkstaden.

Fasad. Hög/Slam/Chamottehuset har många namn

Hushållsporslinsfabriken med det karaktäristiska sågtandstaket och höghuset från 1840-talet och vattenhjulet från 1890

Rast utanför sanitetsfabriken 1960

Interiör WC stolar på rad och de välvda takfönstren

SANITETSPORSLINSFABRIKEN, SPF

1939

Funktionalistisk stil,
arkitekt Olof Thunström.
KF:s första stora byggprojekt efter
övertagandet 1937.

Som ett monument över
miljonprogrammet tronar 1965 års
påbyggnad som syntes vida omkring
i Gustavsberg. Redan på 1950-talet
byggdes den nedre utkragade
våningen, vilket bl.a. avspeglas i en
annan putskulör jämfört med
våningen ovanför.

Kattholmen 1905

KATTHOLMEN

1905

Levererade elström till fabriken med
2 ångturbiner

Gult eldfast tegel och grönglaserat
tegel i mönster murning

1916 byggdes ett badhus intill

Simbassängens vatten som värmdes
upp av kraftstationens
kondensvatten.

Knut Petterssons ritningar i
Jugendstil.

Han har även ritat Ingarögatans
bostäder.

Gustavsbergs kyrka,
arkitekt Gustaf Alméén 1906. Grå/gult tegel med grönglaserad dekor.
Herman Neujd majolikautsmyckning över kyrkporten.

STALLET OCH VAKTSTUGAN

Byggs 1888.

Båda husen har ett kraftfullt mönster av gult och rött tegel.

Vaktstugan ligger kvar på berget mitt i området

Och Stallet på Båtvägen

En del av Stallet är idag restaurang

Gustavsberg var ett tegelbruk som anlades på 1640-talet

Tegel tillverkades fram till 1940-talet.

Det ljusgrå/gula eldfasta teglet som finns i många byggnader på Gustavsbergs fabriksområde, men också Kattholmen och Gustavsbergs Kyrka,

Det eldfasta chamotteteglet var en Gustavsbergsspecialitet, tillverkat av en blandning av lera, avfallsprodukter från porslinsstillverkningen, som kasserade kapslar och formar, "kokor" de som porslinet staplades i vid bränning i ved- och koleldade ugnar. De flesta husen i fabriksområdet är tegelhus men har i dag putsfasader.

Husen från slutet av 1800-talet är byggda med pelarbalkkonstruktion av järn som möjliggör öppnare våningsplan och tyngre utrustning, fasader i tegel med valvfönster och mönstermurning.

Gustavsbergs porslinsfabrik har funnits sedan 1820 - talet och är en av de industrier i landet som funnits längst på samma plats.

Källor och litteratur

Gustavsbergs porslinsfabrik

Människor och Miljöer 1997

Edla Sofia Arvidsson

Johan Aspfors

Lena Gullmert